

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/792,Uroczystosci-upamietniajace-Zdzislawa-Bronskiego-Uskoka-1912-1949-NowogrodKijany.html>
22.03.2026, 16:59

Uroczystości upamiętniające Zdzisława Brońskiego „Uskoka” (1912-1949) - Nowogród/Kijany, 21 maja 2006 r.

23.05.2006

21 maja 1949 r. otoczony przez grupę operacyjną UBP-KBW-MO, w bunkrze ukrytym na terenie gospodarstwa Wiktora, Katarzyny i Mieczysława Lisowskich w Dąbrówce (obecnie Nowogród, województwo lubelskie), w beznadziejnej sytuacji, chcąc uniknąć aresztowania, samobójczą śmiercią zginął kpt. Zdzisław Broński, uczestnik kampanii 1939 r., oficer Armii Krajowej i organizacji Wolność i Niezawisłość, kawaler Krzyża VM, faktycznie dowódca patroli WiN w rejonie Lublina.

57 lat później z inicjatywy Pana Adama Brońskiego, syna „Uskoka” oraz Pani Magdaleny Zarzyckiej, której rodzina udzielała pomocy kpt. Brońskiemu i jego żołnierzom, w Kościele parafialnym św. Anny w Kijanach odsłonięte zostały tablice poświęcone pamięci poległych i zamordowanych po 1944 r. podkomendnych „Uskoka” oraz rodzin szczególnie zaangażowanych we wspieranie toczonej przez nich walki o niepodległość i dotkniętych z tego powodu represjami ze strony komunistycznego reżimu.

Dzięki wsparciu Pana Janusza Kurtyki, Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej oraz lubelskiego oddziału IPN inicjatywa ta stała się okazją do szerszego przypomnienia postaci „Uskoka” i walki podziemia niepodległościowego.

W uroczystościach, które rozpoczęły się w miejscu śmierci Zdzisława Brońskiego w Nowogrodzie, a następnie przeniosły do nieodległych Kijan, gdzie znajduje się symboliczny grób „Uskoka” wzięli udział m.in.: reprezentujący Prezydenta RP Pan Paweł Śliwiński z Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej Pan Janusz Kurtyka, Kierownik Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Pan Janusz Krupski, przedstawiciele władz wojewódzkich i samorządowych, w tym współorganizatorzy uroczystości - Wicestarosta Łęczyński, Pan Tomasz Kuna, i Wójt Gminy Spiczyn, Mirosław Krzysiak, Dyrektor Oddziału IPN w Lublinie, Pan Andrzej Borys, liczni przedstawiciele środowisk kombatanckich lubelszczyzny, młodzieży szkolnej regionu, ZHR i lokalnej społeczności. Uroczystość uświetniła Orkiestra Wojskowa Garnizonu Lublin i warta wystawiona przez 3 Brygadę Zmechanizowaną Legionów.

Po Mszy św. i odsłonięciu pamiątkowych tablic dokonano złożenia kwiatów na - niestety jedynie symbolicznym - grobie kpt. Zdzisława Brońskiego.

Drugą część uroczystości odbyła się na terenie gościnnego Zespołu Szkół Rolniczych w Kijanach. W ramach sesji historycznej przygotowanej przez Instytut Pamięci Narodowej głos zabrał Pan Wacław Szacoń „Czarny” - żołnierz „Uskoka”, który m.in. przypomniał towarzyszy broni upamiętnionych wcześniej w kościele.

Następnie wykład „Podziemie niepodległościowe w Polsce po lipcu 1944 r.” wygłosił dr hab. Janusz Kurtyka, Prezes IPN, a postać Zdzisława Brońskiego przedstawił dr Sławomir Poleszak, historyk z Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej w Lublinie.

Dzięki uprzejmości Telewizji Lubelskiej i Telewizji Polonia uczestnicy spotkania mieli okazję obejrzeć film dokumentalny „Uskok”, przygotowany w ramach cyklu „Z archiwum IPN” przez dr Tadeusza Doroszuka i red. Adama Sikorskiego.

Zdzisław Broński „Uskok” stał się dla najnowszej historii Polski postacią szczególnie nie tylko dzięki swej walce, ale może przede wszystkim dzięki spisany w latach 1947-1949 pamiętnikom. Ten niezwykle i unikalny dokument, który znalazł się w rękach UB po śmierci autora, został przypadkowo odnaleziony w zbiorach archiwalnych IPN, a następnie opracowany i opublikowany w roku 2004, dając w końcu możliwość spojrzenia na tragiczne zmagania polskiego podziemia niepodległościowego oczyma jednego z jego żołnierzy, a nie funkcjonariuszy komunistycznego aparatu represji, tajnych współpracowników czy ludzi zeznających w brutalnym śledztwie. Obecnie trwają prace nad nową edycją pamiętników wzbogaconą o fragmenty wymagające ze względu na swój stan zastosowania specjalnych technik odczytu. [[Zdzisław Broński „Uskok” - "Pamiętnik"](#)]

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

